

2

INTERVISIE
van een agressie-
incident

**IN KLEINE STAPPEN
WERKEN AAN
VERNIEUWING**

Onbegrepen gedrag

Samen zie je meer

Thema: Gedrag beter begrijpen

Zien wat je anders niet ziet

Bij mensen met ernstige meervoudige beperkingen heb je een extra scherpe blik nodig om veranderingen in hun manier van doen te verklaren. Door de camera op dit onbegrepen gedrag te richten, het gedrag te analyseren en passende interventies te doen, kan je dit gedrag weer ombuigen.

De methodiek 'Onbegrepen gedrag begrijpen' is door het zogenaamde team EMB, teamcoördinatoren Mariska Hoogland en Fatima Buijs, een gedragsdeskundige, een regiomanager en een begeleider dagbesteding van zorgorganisatie Prinsensichting bedacht. Het is een van de nieuwe kennisproducten die in het kader van het landelijke project 'EMB in het vizier' zijn ontwikkeld. Mariska en Fatima werken beiden voor groepen waar mensen wonen met een ernstige meervoudige beperking. Veel van deze bewoners laten

methodiek die wij hebben bedacht helpt daarbij."

Epilepsie of gedrag?

Raymond, een man van 46 jaar, is een van die bewoners van Prinsensichting. Hij heeft een ernstige meervoudige beperking, is rolstoelafhankelijk en kan niet praten. Op sommige momenten laat Raymond gedrag zien, waarvan wordt aangenomen dat het voortkomt uit een epileptische aanval. Hij krijgt medicatie om dit gedrag te dempen.

Als Raymond een vermeende epi-

monds voorhoofd en zijn lichaam wordt slap. Soms gebeurt dit kortstondig, soms duurt het een tijd voor dit gedrag ophoudt. Meestal krijgt Raymond dan medicatie om het gedrag af te remmen, daarna valt hij vaak in slaap.

Een gedragsdeskundige van Prinsensichting maakte samen met team EMB en Mariska en Fatima in een profielgesprek een beschrijving van Raymond. Voor dat gesprek werden er gegevens over Raymond verzameld:

- ▶ Wat is zijn geschiedenis?
- ▶ Hoe scoort Raymond op de

Als je iemand elke dag ziet, zie je vaak niet goed meer wat er precies speelt

gedrag zien dat niet begrepen wordt. Mariska: "We proberen die cliënten zo goed mogelijk te begeleiden. Dat gaat beter als wij weten waar het onbegrepen gedrag vandaan komt. De

leptische aanval krijgt, vertoont hij bepaald gedrag. Zijn handen legt hij dan op zijn werkblad. Zijn lichaam en hoofd bewegen heen en weer. Er verschijnen zweetdruppeltjes op Ray-

Mariska en Fatima van het team EMB van de Prinsenvestiging met bewoner Raymond, die dankzij de methodiek weer beter in zijn vel zit

gebieden uit de methode LACCS (Lichamelijk welzijn, Alertheid, Contact, Communicatie en een Stimulerende tijdsbesteding)?

► Wat zien de begeleiders en verwanten bij Raymond?

Zijn onbegrepen gedrag werd daarbij benoemd. Vervolgens werd het onbegrepen gedrag van Raymond op drie vaste momenten gefilmd. Met behulp van een vragen- of scoringslijst werd zijn onbegrepen gedrag verder in kaart gebracht.

“We zoomden de camera in op Raymonds onbegrepen gedrag. Daar-

na bekeken we deze beelden samen met de arts verstandelijk gehandicapten en de gedragsdeskundige. Ook zij gingen ervan uit dat Raymonds gedrag voortkwam uit een epileptische aanval. De remedie zou zijn om de medicatie aan te passen,” zegt Fatima.

Voor alle zekerheid adviseerde de arts **vg om ook een neuroloog naar de beelden te laten kijken en Raymond persoonlijk te ontmoeten.** “Toen hij de beelden had bekeken, ►

Methodiek in 't kort

Met de methodiek van team EMB van zorgorganisatie Prinsenvestiging breng je onbegrepen gedrag in kaart in de volgende stappen:

- profielgesprek
- filmweek 1
- video-analyse 1
- interventie
- filmweek 2
- video-analyse 2
- evaluatie/conclusie (of aanpassing interventie en herhaling stappen)

Je houdt het onbegrepen gedrag op een scoringslijst bij, waarbij je let op frequentie en tijdstip. Lees meer op www.kennispleingehandicaptensector.nl/ernstige-meervoudige-beperving/onbegrepen-gedrag-video-analyse-eiv. Ook vind je hier de links naar de andere nieuwe kennisproducten van het project EMB in het vizier.

Kleine aanpassingen leiden soms al tot goede resultaten

► constateerde de neuroloog dat het hoogstwaarschijnlijk geen epilepsie was. Volgens de neuroloog verloopt epilepsie volgens een bepaald patroon dat Raymond niet liet zien. Bovendien pasten de zweetdruppeltjes op zijn voorhoofd en de bewegingen van zijn lijf en hoofd niet bij het beeld van iemand die een epileptische aanval heeft. De neuroloog besloot om deze reden dat we de medicatie konden afbouwen.”

Na het terugbrengen van de medicatie, zagen Mariska en Fatima langzaam maar zeker een positieve verandering in het gedrag van Raymond. Hij is blijer en vrolijker. “We hoorden ook van begeleiders van de nachtdienst dat Raymond ’s nachts veel beter slaapt, terwijl hij daarvoor dan vaak wakker lag.”

Naast Raymond zijn er nog vier andere cliënten op video vastge-

legd, waarbij hun gedrag is geobserveerd en er interventies zijn gedaan. Anders dan bij Raymond waren het soms kleine interventies die al tot resultaten leidden. Mariska: “We zagen bijvoorbeeld op de videobeelden dat iemand in een lawaaiige omgeving verkeerde. Dat was heel storend en leek het onbegrepen gedrag in de hand te werken. Of iemand ging onbegrepen gedrag vertonen omdat de overgang naar een nieuwe activiteit niet soepel verliep. Door de cliënt in

een rustigere omgeving te zetten of door een overgang beter in te leiden, merkten we dat iemands onbegrepen gedrag minder werd.”

Koffiepads

Bij één cliënt is het nog steeds zoeken naar een interventie die tot goede resultaten leidt. Deze cliënt doet zijn hand gedurende de dag regelmatig in zijn luier. Het is onduidelijk waarom hij dat doet, maar hij doet het niet om zichzelf te bevredigen. Omdat zijn hand daarna niet zo fris meer ruikt, reageert zijn omgeving afwerend op contact met hem.

Mariska: “We hebben verschillende interventies ingezet om zijn gedrag te doorbreken. We spoten bijvoorbeeld een sterk ruikende vloeistof op zijn handen en spelden een zakje met koffiepads op zijn T-shirt. Koffie vindt deze cliënt namelijk heel lekker en we hoopten dat de sterke koffiegneur ertoe zou leiden dat hij het zakje met de pads zou willen voelen en ruiken. Maar, helaas, in plaats daarvan doet hij nog steeds zijn hand in de luier. We vroegen vervolgens medewerkers van een andere zorgorganisatie, Visio, om mee te kijken. Zij herkenden deze casus van een andere cliënt.”

Fatima: “Corona legde lange tijd het traject met Visio stil. Inmiddels is het weer op gang gekomen en is er samen met een collega van Visio een nieuw dagprogramma

Fatima: “Door filmpjes van het gedrag te bekijken, zie je duidelijker wat er met iemand aan de hand is.”

Mariska: 'Op videobeelden viel op dat iemand in een lawaaiige omgeving verkeerde, wat het onbegrepen gedrag in de hand werkte'

HUME

Kan technologie helpen om onbegrepen gedrag van een cliënt beter te begrijpen? Met die vraag gingen medewerkers van Prinsentichting en het bedrijf Mentech Innovations aan de slag. Daaruit volgde het project Fay en een proef met het al eerder door Mentech ontwikkelde product HUME, om onbegrepen gedrag van een cliënt vroegtijdig te signaleren en beter te begrijpen. Dankzij gevoelige sensoren en slimme modellen wordt hiermee spanningsopbouw inzichtelijk gemaakt.

Wat de cliënt voelt en ervaart, krijgt zo een stem. Het project toont volgens de Prinsentichting aan dat de HUME vroegtijdig en met hoge nauwkeurigheid stress bij mensen met onbegrepen gedrag kan herkennen. Hierdoor kan je de oorzaak van stress wegnemen of verminderen. Zie een uitgebreid artikel op www.klik.org, zoek op 'Mentech'. Zie ook ikzie-en-begrijp-jou.nl/

opgesteld voor deze cliënt. Hij krijgt bij aankomst op de dagbesteding een kop koffie aangeboden. Vervolgens krijgt hij een schort voor waar we allerlei attributen aan hangen: een sleutel, ritseldoekjes en geurzakjes met koffiegur, in de hoop dat er iets tussen zit wat zijn aandacht trekt, al is het maar voor even. Ook zetten we een rekje voor hem met gaten erin om ander speelgoed, zoals een rammelaraar of zacht doekje, aan te hangen. Een handpop van een lieveheersbeestje lijkt zijn interesse te wekken. Hij heeft een korte spanningsboog, maar pakt deze wel gericht. Hij ruikt eraan en kijkt er kort naar."

Wat duidelijk naar voren is gekomen, is dat hij pas actie onderneemt als hij een-op-een aandacht krijgt. "Gedurende de dag, waarbij hij wordt geactiveerd en er veel gebeurt, lijkt hij vermaakt. Pas bij passiviteit, dus als hij stil zit in zijn stoel, gaat hij met zijn hand in zijn luijer."

Een goede analyse

Mariska en Fatima vinden de mede door hen bedachte methodiek zinvol om gedrag te analyseren en willen het verder uitdragen in de organisatie. "Als je als begeleider iemand elke dag ziet, zie je vaak niet goed meer wat er precies met iemand aan de hand is. Door de camera op iemands onbegrepen gedrag te richten, zie je dat duidelijker. Dan kun je ook betere interventies bedenken om op dit gedrag in te spelen," aldus Fatima.

Verder is het sámen bekijken van de videobeelden helpend bij een goede analyse. Mariska: 'Een cliënt raakte zijn wang telkens aan. Sommige begeleiders dachten dat hij zijn wang aaide, maar een andere begeleiders zag dat hij zichzelf kneep. Met die kennis zagen de andere begeleiders het ook op de beelden terug. Door te kijken naar de omgeving van de cliënt, hebben we de storing weggenomen en daardoor het gedrag kunnen ondervangen.'

Het is ook fijn om een bevestiging te krijgen dat je hetzelfde ziet. "Soms vertoont een cliënt onbegrepen gedrag en lijkt er niets aan te doen. Dan is het prettig als een verwant zegt dat zijn familielid dat vroeger thuis ook altijd deed. Het bevestigt dat het niet aan de begeleiding of omgeving ligt."

De methodiek helemaal van begin tot eind uitvoeren kost veel tijd. Om tijd te besparen denkt Fatima dat niet altijd alle stappen in de methodiek hoeven te worden gezet. "Je kunt ook gelijk beginnen met het maken van videobeelden en die vervolgens analyseren, zonder bijvoorbeeld het profielgesprek te houden. En je kunt als team video-opnamen maken en de filmpjes bekijken in een teamvergadering. Lang niet altijd zijn gedragsdeskundigen of verwanten daarbij nodig." }